

International Law Association

www.ila-hq.org

Ukrainian Branch

36-B Yevhenia Konovaltsia St, letter A2, 3rd Floor, Kyiv, 01133, Ukraine, tel: +38 044 377 7760
Charles Clore House, 17 Russell Square, London WC1B 5DR, United Kingdom, tel: +44 020 7323 2978

18 квітня 2017 року

Затверджено:
Президент Відділення громадської
(неурядової) організації
«Асоціація міжнародного права» в Україні

Надзвичайний і Повноважний Посол,
кандидат юридичних наук
О.М.Купчишин

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

До Відділення громадської (неурядової) організації «Асоціація міжнародного права» в Україні для надання експертного правового висновку звернулося Адвокатське об'єднання «Адвокатська фірма «Актіо», яке, із посиланням на пункт 10 частини першої статті 20 Закону України «Про адвокатуру», запитало про одержання письмового висновку науково-правового експерта з приводу доктринального тлумачення з позицій міжнародного права. З огляду на тематику питання, що було поставлено заявником, відповідно Положенню про Відділення, названий запит Адвокатського об'єднання був спрямований одному із провідних юристів-міжнародників України, доктору юридичних наук, професору О.О.Мережку.

Інформація про наукового експерта: Мережко Олександр Олександрович - доктор юридичних наук (спеціальність – «міжнародне право»), професор; завідувач кафедри права Київського національного лінгвістичного університету; професор Академії імені Андрея Фрича Моджеєвського (Краків, Польща). Автор 17-и монографій і більш ніж 200 інших наукових публікацій з актуальних проблем міжнародного права.

О.О.Мережко має право на здійснення наукових експертіз у сфері міжнародного права відповідно Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 року № 51/95-ВР, абзацу другого пункту 3.2 Порядку проведення державної акредитації фізичних та юридичних осіб на право проведення наукової та науково-технічної експертизи, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2004 р. № 12, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 січня 2004 р. за № 110/8709.

I. Зміст запиту і поставлене питання

Адвокатське об'єднання «Адвокатська фірма «Актіо» повідомило, що відповідно договору про надання адвокатських і правових послуг здійснює захист інтересів клієнта у справі про визнання незаконними і скасування рішень органів державної влади України і про поновлення на адміністративній посаді. Названа справа розглядається за правилами адміністративного судочинства Вищим адміністративним судом України. Запитуваний висновок науково-правової експертизи заявник вважає необхідним для належного виконання договору про надання правової допомоги. Для надання висновку науково-правової експертизи Адвокатським об'єднанням поставлене нижченаведене питання.

Загальновідомими є факти численних випадків здійснення посадовими особами іноземних держав тиску на посадових осіб України з метою досягнення тих або інших політичних та\або економічних результатів. Про один із таких випадків, зокрема, йдеться у матеріалі

видання «*The Atlantic*» (матеріал доступний в мережі Інтернет за посиланням: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/08/biden-doctrine/496841/>). Чи можуть розглядатись як порушення міжнародного права такі заяви віце-президента іноземної держави, а саме заяви про надання цією державою фінансової чи економічної допомоги Україні тільки за умови усунення з посади Генерального прокурора України?

II. При складанні цього висновку вивчено і проаналізовано такі нормативні акти, документи і матеріали:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26 червня 1945 року.
2. Декларація «Про неприпустимість втручання у внутрішні справи держав, про захист їхньої незалежності та суверенітету», ухвалена 21 грудня 1965 Резолюцією 2131 (XX) на 20-й сесії Генеральної Асамблеї ООН.
3. Курс міжнародного права. Том 2. Основные принципы международного права. (Ответственный редактор тома И.И. Лукашук). – М.: «Наука», 1989.
4. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть. Учебник. – М.: Издательство БЕК, 1996.
5. *The Biden Doctrine* (доступ у мережі Інтернет за посиланням: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/08/biden-doctrine/496841/>).

III. Опис дослідження. Аналіз нормативних актів та інших матеріалів. Результати і висновки

В одному з найстаріших та найбільш респектабельних американських видань «*The Atlantic*» міститься посилання на розмову, яка відбулась між Віце-президентом США Джозефом Байденом молодшим та Президентом України Петром Порошенком наступного змісту: “*Не* (тобто Джозеф Байден,

- O.M.) described, for example, a meeting with Ukrainian President Petro Poroshenko—whom he calls “Petro”—in which he urged Poroshenko to fire a corrupt prosecutor general or see the withdrawal of a promised \$1 billion loan to Ukraine. “‘Petro, you’re not getting your billion dollars,’” Biden recalled telling him. “‘It’s OK, you can keep the [prosecutor] general. Just understand—we’re not paying if you do.’” Poroshenko fired the official”¹.

У перекладі з англійської мови фраза Джозефа Байдена звучить так: «Петре, ти не отримаєш свій мільярд доларів, - нібто заявив Байден Порошенку. – Ну нехай, ти можеш залишити генерального прокурора. Тільки врахуй, що в цьому випадку ми не будемо платити».

Є загальновизнаним фактом те, що результатом цієї розмови стало звільнення В.М. Шокіна з посади Генерального прокурора України, після чого Україна отримала від США один мільярд доларів США.

При аналізі наведеного випадку необхідно враховувати, що ця бесіда відбулась між Віце-президентом США, який у даному випадку представляв США, з одного боку, та Президентом України – з іншого.

Якщо між США та Україною мала місце домовленість щодо звільнення В.М. Шокіна з посади Генерального прокурора України, то виникає питання стосовно того, чи можна таку домовленість вважати втручанням США у внутрішні справи України з точки зору основного принципу міжнародного права щодо невтручання держав у внутрішні справи одної?

При цьому перед нами постає питання щодо змісту поняття «втручання». Слід зазначити, що в радянській і пострадянській доктрині міжнародного права стверджується, що: «Зі змісту п. 7 ст. 2 та матеріалів з його вироблення на конференції у Сан-Франциско випливає, що термін «втручання» в Статуті ООН використовується у широкому значенні. Йдеться про будь-які заходи держав або ООН, що перешкоджають державі вільно і

¹ The Biden Doctrine (<https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/08/biden-doctrine/496841/>).

без перешкод вирішувати справи, котрі по суті входять у внутрішню компетенцію будь-якої держави»².

Виходячи з цього можна стверджувати, що: по-перше, питання призначення та звільнення Генерального прокурора України, безумовно, належать до внутрішньої компетенції України; по-друге, дії Віце-президента США у вигляді заяви відкликати обіцянний Україні від США кредит в один мільярд доларів (*«withdrawal of a promised \$1 billion loan»*) фактично стали реальною перешкодою для керівництва України «вільно і без перешкод» вирішувати таку справу, що належить до внутрішньої компетенції держави, як перебування на посаді Генерального прокурора України В.М. Шокіна. При цьому слід враховувати факт, що на той момент Україна знаходилась в скрутному економічному та фінансовому становищі у зв'язку з війною та економічною кризою, що не могло не позначитися на її готовності піти на поступки у питанні перебування В.М. Шокіна на посаді Генерального прокурора України.

Слід додати, що згідно Декларації ООН 1965 року «Про неприпустимість втручання у внутрішні справи держав, про захист їхньої незалежності та суверенітету»: *«Ни одно государство не может ни применять, ни поощрять применение экономических, политических мер или мер иного характера для принуждения другого государства подчинить осуществление его суверенных прав или для получения от него каких бы то ни было преимуществ».*

У цьому документі ООН, який розкриває зміст принципу невтручання у внутрішні справи держав, також міститься категорична і досить широка заборона втручання.

Професор І.І. Лукашук в контексті свого аналізу принципу невтручання пише: «Якщо говорити про такий вид прямого втручання, як економічне, що отримало широке розповсюдження, то його становлять такі

² Курс міжнародного права. Том 2. Основные принципы международного права. (Ответственный редактор тома И.И. Лукашук). – М.: «Наука». 1989.

серйозні заходи, як економічна блокада, припинення торгових відносин у значному обсязі, відмова від здійснення великих програм економічної та технічної допомоги»³.

Як бачимо, відмова від здійснення великої програми економічної допомоги Україні з боку США, в тому випадку, коли Україна не вчинить певних дій, які належать до її внутрішньої компетенції, може розглядатися як втручання у внутрішні справи держави.

Таким чином, на підставі цієї інформації, можна стверджувати, що, по-перше, Віце-президент США Джозеф Байден ставив в якості вимоги для отримання фінансової (економічної) допомоги Україною відставку тодішнього Генерального прокурора В.М. Шокіна; по-друге, у тих складних економічних та політичних умовах, в яких Україна перебувала на той момент, надання такої економічної допомоги з боку США мало для України велике значення; по-третє, такі вимоги, що були озвучені Віце-президентом США Джозефом Байденом, який виступав від імені США, торкалися внутрішньої компетенції України, її суверенних прав, зокрема, суверенного права України вирішувати питання щодо того, хто має знаходитися на посаді Генерального прокурора України.

Виходячи з вищепередного, можна стверджувати, що ініціатором звільнення В.М. Шокіна з адміністративної посади Генерального прокурора України був не Президент України, не Верховна Рада України (тобто не державні органи України), а Віце-президент США Джозеф Байден, дії та заяви якого слід розглядати як дії від імені США.

Таким чином, робимо обґрунтований висновок про те, що заяву віце-президента США Джозефа Байдена стосовно необхідності звільнення з посади Генерального прокурора України В.М. Шокіна як умови надання Україні відповідної фінансової (економічної) допомоги, можна розглядати як здійснення тиску на Президента України, а відтак

³ Лукашук И.И. Международное право. Общая часть. Учебник. – М.: Издательство БЕК, 1996. – С. 272.

цей тиск можна кваліфікувати як акт втручання у внутрішні справи України з боку іноземної держави, що є порушенням одного із принципів міжнародного права.

Доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри права
Київського національного
лінгвістичного університету (Україна)
професор Академії
ім. Анджея Моджевського (Краків, Польща)
О.О. Мережко

